

Etické hodnoty na Katedre systematickej teológie

V šiestom týždni zimného semestra 2023/2024 sa na Katedre systematickej teológie Gréckokatolíckej teologickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove konala vedecká konferencia s medzinárodnou účasťou na tému *Etické hodnoty – všestranný a trvalý rozvoj spoločnosti*. Konferencia bola realizovaná v rámci riešenia grantového projektu KEGA 030PU-4/2022 a ako sprievodné podujatie Týždňa vedy a techniky na Slovensku.

Katedra systematickej teológie GTF bola dňa 26. októbra 2023 organizátorkou vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou na tému *Etické hodnoty – všestranný a trvalý rozvoj spoločnosti*. Konferencia bola realizovaná v rámci riešenia grantového projektu KEGA 030PU-4/2022 *Tvorba materiálov pre vysokoškolské štúdium relevantných etických hodnôt so zameraním na všestranný a trvalý rozvoj spoločnosti* a ako sprievodné podujatie Týždňa vedy a techniky na Slovensku 2023. Spoluorganizátormi boli zahraničné inštitúcie, ktoré v rámci riešeného projektu KEGA sú členmi medzinárodnej spolupráce. Ide o tieto inštitúcie: Babes-Bolyai University Cluj-Napoca, Rumunsko; Instytut Edukacji i Innowacji Gdynia, Poľsko; Uniwersytet Śląski w Katowicach Wydział Sztuki i Nauk o Edukacji Cieszyn, Poľsko; Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II Lublin, Poľsko; Univerzita Pardubice Fakulta zdravotníckych štúdií Pardubice, Česká republika; Uniwersytet Śląski w Katowicach Wydział Teologiczny Katowice, Poľsko.

O prednášky renomovaných odborníkov z rumunského, poľského, českého i slovenského akademického prostredia mali záujem nielen vysokoškolskí pedagógovia a pracovníci ale aj študenti jednotlivých študijných programov. Po úvodnom privítaní aktívnych účastníkov i poslucháčov podujatia prof. Markom Petrom, vedúcim projektu, konferenciu otvoril J.E. Mons. Mgr. Peter Rusnák, apoštolský administrátor sede vacante Prešovskej archieparchie. Po ňom vystúpil a účastníkov pozdravil dekan GTF doc. ThDr. Peter Tirpák, PhD.

V plenárnom konaní ako prvý vystúpil prof. conf. univ. Dr. hab. Alexandru Buzalic, z Babes-Bolyai University v Rumunsku. Vo svojej prednáške na tému *Integrálna antropológia ako základ normatívnych etických rozhodnutí pre svet zajtrajška* prezentoval, že dnes čelíme radikálnym zmenám antropologickej paradigmy. Riešenie môže priniesť len integrálna antropológia, ktorá definuje človeka v humanistickej paradigme akceptovanej v pozitivistickom, filozofickom a náboženskom zmysle, ako aj z perspektívy personalizmu, ktorý kladie ľudskú osobu do centra hodnôt.

Dr Aleksandra Kłos – Skrzypczak, Ph.D., z Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Poľsko, v prednáške *Kvalita života a trvalo udržateľný rozvoj. Etická perspektíva*. poukázala na to, že z celosvetového hľadiska rastie povedomie o potrebe trvalo udržateľného rozvoja, ktorý sa orientuje na ochranu životného prostredia, hospodársky rast a sociálnu spravodlivosť. Tieto prvky úzko súvisia s myšlienkou “kvality života“. Rezultovala, že zlepšenie “kvality života“ a uspokojenie súčasných sociálnych potrieb prostredníctvom trvalo udržateľného rozvoja pomôže zabezpečiť potreby a zlepšiť aktivity budúcich generácií.

Dr hab. Michał Wyrostkiewicz, prof. KUL, z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II v Lubline, Poľsko, v prednáške *Morálne limity vedy* predikoval, že východiskom úvah je téza poukazujúca na dvojakú hodnotu vedy: po prvé, veda je cenná, pretože poskytuje človeku odpovede na rôzne otázky, čo mu umožňuje čoraz efektívnejšie fungovať vo svete a organizovať svoju existenciu tak, aby podporovala ľudské naplnenie; po druhé, aktualizuje intelektuálnu potenciu človeka, vďaka ktorej sa realizuje ako slobodná a rozumná bytosť. Preto stojí za to, položiť si otázku o morálnych hraniciach vedy, teda o tom, kedy je dobrá a kedy zlá – kedy človek,

ktorý ju praktizuje, generuje dobro a kedy zlo. V nadväznosti na myšlienky Jána Pavla II. treba vychádzať z toho, že určujúcim faktorom morálnych hraníc vedy je služba pravde, čo znamená službu človeku vo všetkých dimenziách jeho existencie.

Doc. RNDr. ThLic. Karel Sládek, Ph.D., MBA, z Fakulty zdravotníckych štúdií Univerzity Pardubice, Česká republika, v prednáške na tému *Etika cností ve vzdělávání profesních kvalifikací*, predstavil etiku cností aplikovanú do vzdelávania troch profesijných kvalifikácií: zdravotník, sociálny pracovník a hasič. Taktiež vymedzil základné antropologické východiská pre možnosť rozvoja osobnosti skrze čnosti. Následne prezentoval kardinálne čnosti na príklade uvedených profesií.

Dr hab. Mirosław Murat, Instytut Edukacji i Innowacji Gdynia, Poľsko, v prednáške *Moderný človek – medzi heteronómnou a autonómnou etikou* prezentoval náuku o slobodnom výbere človeka. Človek si v každom okamihu svojho života musí vybrať medzi podmienenosťou "tu a teraz" a perspektívou večnosti.

Doc. ThDr. Marcel Mojzeš, PhD. z Katedry systematickej teológie na Gréckokatolíckej teologickej fakulte PU v Prešove, v príspevku *Chcieť a konať pre dobro druhého ako sebaapresahujúci princíp rozvoja spoločnosti* ponúkol reflexiu nad tým, ako zabezpečiť všestranný a trvalý rozvoj človeka. Niet totiž rozvoja spoločnosti bez rozvoja osoby človeka. Všestrannosť je podobná gréckemu pojmu *kalokagatia*, čo znamená rozvoj všetkých zložiek človeka: tela, duše i ducha.

V téme *Kresťanská podnikateľská etika vo vzťahu k súčasným spoločenským premenám* ks. dr. Tomasz Gwoździewicz, Ph.D. z Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Poľsko, predstavil problematiku kresťanskej podnikateľskej etiky na pozadí významných súčasných spoločenských premien. Medzi ne patrí globalizácia, rýchle komunikačné procesy, rozvíjajúca sa umelá inteligencia a široko presadzovaná ideológia konzumizmu. Tieto premeny ovplyvňujú hospodársku činnosť v najširšom zmysle slova a vyvolávajú dilemy morálno-etického charakteru.

V príspevku *Božia vôľa a rozhodovací proces kresťana* autorov prof. ThDr. Albína Masarika, PhD. a Mgr. Benjamina Uhrina, Th.D., obaja z Katedry teológie a katechetiky Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, bol skúmaný vzťah medzi Božou vôľou ako je prezentovaná v Písme a priestorom pre etický rozhodovací proces kresťanov (cirkvi). Boli zdôraznené limity, ktoré nie je možné v rozhodovacom procese kresťanov ignorovať. Tieto spirituálne danosti prirodzene môžu viesť k záverom, ktoré budú odlišné od etiky, ktorá je postavená na iných východiskách. Pre rozvoj inkluzívnej spoločnosti je nutné ich zrozumiteľne komunikovať ako predpoklad pre smerovanie k tolerantnej spoločnosti bez využívania netolerantných postojov voči veriacim.

Etické dilemy v dnešnom komplexnom svete sa stávajú stále dôležitejšou témou filozofického diskurzu, ktorý je prirodzene prepojený s výchovou a vzdelávaním, konštatoval vo svojom príspevku na tému *Etické dilemy a výchova* Dr.h.c. prof. PhDr. Pavol Dancák, PhD., z Katedry filozofie a európskych štúdií na Gréckokatolíckej teologickej fakulte PU v Prešove. Taktiež predostrel stanovisko, že antická koncepcia *paideie* opäť nadobúda na aktuálnosti. Prínos k riešeniu situácie môže spočívať v akceptácii koncepcie človeka, v ktorej je zohľadnená transcendencia ako cieľ výchovného úsilia.

doc. ThDr. Štefan Paločko, PhD. z Katedry systematickej teológie na Gréckokatolíckej teologickej fakulte PU v Prešove vo svojom príspevku na tému *Metóda dokazovania existencie morálneho zákona* konštatoval, že ľudia vo všeobecnosti existenciu morálneho zákona

predpokladajú, pričom vyžadujú, aby sa spoločnosť podľa neho správala. Zároveň všeobecná koncepcia sveta postavená na naturalistických princípoch, ktorá je široko prijímaná vo vedeckých kruhoch, nedokáže do svojho systému existenciu všeobecne platného a záväzného morálneho zákona vtesnať. Na základe toho vzniká otázka, či vôbec objektívne platný a všeobecne záväzný morálny zákon existuje, a ak áno, či sa dá jeho existencia spoľahlivo dokázať. Prednášajúci zároveň načrtol metódu, ktorou je možné pri takomto dokazovaní postupovať.

V príspevku na tému *Morálne hodnoty a vojna ako hrozba pre rozvoj spoločenského života – s osobitným zreteľom na osud detí vojny* Dr hab. Marka Rembierza, prof. UŚ, z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach Wydział Sztuki i Nauk o Edukacji, Poľsko, bolo poukázané na vojnu ako hrozbu pre rozvoj spoločenského života – s osobitným zreteľom na osud detí. Je potrebné – axiologicky a eticky – vnímať tvár dieťaťa ako ikonu obetí odľudštenia a beštiality, ktorá apeluje na svedomie ľudí dobrej vôle, aby konkretizovali a zintenzívnili záujem o osud detí a o ohrozenú identitu detí v situácii vojnovkej agresie. Osudy vojnových detí predstavujú aktuálnu výskumnú a praktickú výzvu aj v oblasti histórie. Každý človek je povinný pestovať morálne hodnoty, ktoré eliminujú akékoľvek násilie na komkoľvek, nevynímajúc deti.

V príspevku na tému *Etické hodnoty v ére umelej inteligencie: Výzvy a príležitosti pre trvalý a všestranný rozvoj človeka a spoločnosti*. autorov doc. PaedDr. Kataríny Valčovej, PhD. a prof. PhDr. Michala Valča, PhD., obaja z Evanjelickej bohosloveckej fakulty UK v Bratislave bolo prezentované, že v dnešnej dobe rýchleho technologického pokroku a nárastu využívania umelej inteligencie (AI) v rôznych aspektoch života a spoločnosti sa stáva etické rozhodovanie čoraz dôležitejšie. Ich finálnym cieľom bolo: preskúmať, ako môžu hodnoty kresťanského personalizmu prispieť k riešeniu etických výziev a podporiť trvalý a všestranný rozvoj človeka a spoločnosti.

ICDr. Jurij Popovič, PhD., univ. docent z Katedry spoločenských a humanitných vied na Gréckokatolíckej teologickej fakulte PU v Prešove v prednáške na tému *Morálna istota sudcu a profesijná etika právnika – nástroje na dosiahnutie spravodlivosti* akcentoval, že otázka spravodlivosti v súdnictve je v súčasnej spoločnosti veľmi aktuálna. Mnohí odborníci, ako aj laická verejnosť sa snažia hľadať nástroje, ako dosiahnuť spravodlivosť.

Otázka, »čo je pravda?« patrí k najťažšie zodpovedaným otázkam ľudského myslenia – prezentoval prof. ThDr. Marek Petro, PhD. z Katedry systematickej teológie na Gréckokatolíckej teologickej fakulte PU v Prešove v prednáške na tému *Pravda ako kľúčový etický postulát*. Poukázal na historický i súčasný kontext ponímania termínu pravda. Minulosť i súčasnosť sa stretáva v konštatácii, že pravda je kľúčovou etickou požiadavkou, aj keď v priebehu vekov filozofi dali na ňu rozdielne odpovede. V gnozeológii a v morálnej teológii sa stretávame s rozličnými atribútmi pravdy. Človek a spoločnosť sa nemôžu úspešne vyvíjať, pokiaľ fakty a zákony skutočnosti, o ktoré sa musí opierať pokrok, zostávajú neznáme, prekrúcajú sa alebo zneužívajú. Sociálna komunikácia má vždy smerovať k pravde, pričom pravda má určovať mravné povinnosti človeka.

V diskusiách sa otvárali ďalšie otázky vyplývajúce z tém prednášajúcich. Záverom je náležité pripomenúť, že všetci aktívni účastníci tejto konferencie sú zároveň spoluriešiteľmi grantového projektu a svojou agilitou prospešne prispeli k celkovej analýze etických hodnôt a ich dosahu na všestranný a trvalý rozvoj spoločnosti.